

НАЙМЕНУВАННЯ АНГЕЛІВ У МІКРОТЕКСТАХ «ГАЛИЦЬКО-РУСЬКИХ НАРОДНИХ ПРИПОВІДОК» ІВАНА ФРАНКА

Анотація. У статті розглянуто паремії лексикографічного збірника «Галицько-руські народні приповідки» І. Франка, що стосуються сакральної сфери. Зокрема проаналізовано мікротексти, що містять безпосередню чи опосередковану згадку про ангелів чи їхні найменування. Ангелоніми є окремим компонентом розлогої системи українських гагіонімів. Свята на честь святих архангелів Гавриїла та Михаїла належать до особливо шанованих серед вірян на теренах України.

Ключові слова: паремія, мікротекст, мікротекст паремії, найменування ангелів (ангелоніми), гагіоніми, геортоніми.

Вступні зауваги. Вивчення паремійного корпусу «Галицько-руських народних приповідок» І. Франка дозволяє ідентифікувати чимало культурних феноменів, котрі потребують ґрунтовних студій. Однією з малодосліджених є сфера духовного буття, котра ідентифікує релігійні преференції етнокультурної спільноти, що втілені в численних мовних проєкціях, як-от: теоніми, теофорні імена, гагіоніми тощо. Паремійний матеріал лексикографічного збірника І. Франка став предметом низки лінгвокультурологічних студій, однак лише поодинокі з них розглянули мікротексти приповідок, що стосуються сакральної сфери (Ю. Шевельов, А. Куза, Н. Піддубна, І. Тарасюк, Н. Хобзей, І Чибор), яка широко репрезентована в аналізованій праці. Саме це стало підставою для опрацювання мікротекстів «Галицько-руських народних приповідок» І. Франка, адже поза увагою сучасної україністики залишився важливий фрагмент мовно-культурної дійсності, що стосується сфери релігійні життя українців. Найменування ангелів (ангелоніми) спорадично представлені в українському онімному вимірі. Вони репрезентують окремий фрагмент системи українських гагіонімів. У лексикографічному збірнику І. Франка виокремлюємо невелику групу паремій, котрі містять у собі безпосередню чи опосередковану згадку про ангелів. У роботі апелюємо до 40 мікротекстів, котрі репрезентовані у 19 тематичних групах: **Ангел.** 1, 2; **Ангельський.** 1; **Бог.** 340; **Вигляда-ти.** 14; **Вірити.** 32; **Гаврило.** 3—5; **Говорити.** 107; **Голосок.** 1; **Дитина.** 26, 114, 116; **Діточки.** 4; **Люди.** 32; **Михайло.** 1, 2; **Санна.** 2; **Сани.** 2; **Слово.** 1; **Спати.** 62; **Чоловік.** 66; **Чудо.** 5. До аналізу долучаємо паремії, що не містять згадки про ангелів, однак є важливими для розуміння антропонімних преференцій етнокультурної спільноти (**Гаврило.** 1, 2, 6—10; **Михавко.** 1; **Михайло.** 3—8).*

1. Ангели в народній свідомості та системі вірувань. У паремійному корпусі «Галицько-руських народних приповідок» респонденти з особливим пієтетом згадують про ангелів — небесних істот, котрі виконують роль божественних послан-

ців та посередників у стосунках Бога та людини. За народними уявленнями, на початку свого земного шляху (період дитинства) людина подібна до ангела. У традиційній українській культурі, як зауважує І. Щербак, діти від свого народження до семи років мали «безстатеві назви, що характеризували їхнє фізичне зростання та відповідну поведінку» [7, 50]. Ймовірно, безгрішність дитини та відсутність статевого означення уподібнювало дітей з ангелами (див. Мт 22: 30). Широко вживаними є порівняння дітей з цими небесними створіннями: **Діточки.** 4. *Отто діточки як ангелята! (Лім.). Говорять про чемних, гарних дітей* [15, II (1), 2]. Респонденти вважають, що ангели більше опікуються дітьми, на відміну від літніх людей: **Дитина.** 26. *Дитина паде — ангел подушку кладе; старий паде — дідько камінь кладе. (Кол.). Дитина хоч як упаде, то не скалічить ся, а старий так і дивись, що зломить собі що будь. Пор. Adalb. Dziecko 31, 76* [15, I (2), 563], контактують з ними, наприклад, під час сну: **Дитина.** 114. *Як сї дитина в сні сьміє, то сї ангелами бавит. (Наг.). Загально розповсюджене віруванє. Пор. Wand. II (Kind 949); Етн. 36. V, 252* [15, I (2), 568]. І. Франко зауважує, що «по народньому віруваню», дитина, яка є за своєю природою безгрішною, в разі передчасної смерті стає ангелом, котрий оберігає родину: **Дитина.** 116. *Як умре дитина, то є в родині ангел. (Панір.). Дитина як безгрішна по народньому віруваню йде по смерти просто до неба. Пор. Wand. II (Kind 953)* [Там само].

У процесі дорослішання людина втрачає первозданну божественну досконалість, стає спроможною скривдити іншого: **Люди.** 32. *Люди не ангели. (Наг.). Один другого кривдить* [15, II (2), 365]. У мікротекстах Франкового збірника означено контраверсійну природу людини, яка є нетотожною світлим та темним сотворінням потойбіччя та суттєво відрізняється від них потенційною спроможністю грішити та розкаятися за вчинене: **Чоловік.** 66. *Чоловік не ангел, аби не соґрішив, і не чорт, аби не покутував. Чоловік грішить і покутує в своїм житю. Пор. Даль I, 370; Adalb. Człowiek 36; Zátur. XII, 6* [15, III (2), 315]. Для створення комічного ефекту при означенні, як пише упорядник, «зосо-

ваних і підлих людей» респонденти вдаються до заміни зовнішніх атрибутів антагоністичних трансцендентних сутностей: **Ангел. 1.** *Був би ангел, коби не роги. (Комар.). Роги — атрибут чорта. Приповідка про людей на вид добрих, а в ґрунті зопсованих і підлих. Пор. польське «anioł z rogami». Adalb. Anioł 2; Zátur. VIII, 685 [15, I (1), 4].* Ці духовні сутності, за народними уявленнями, мають свої локації в духовному просторі людини: **Спати. 62.** *Не спи на правий бік, бо прильижеши ангела. (Вербовець Т.). Народне віруванє [15, III (2), 524].* В означеній паремії відображено «ідеал праворукості», за яким «у людини були не просто права і ліва рука, але рука «добра» і рука «погана», і потрібно було надати перевагу першій» [1, 21]. Варто зауважити, що «в Писанні мотив правої і лівої руки трапляється досить часто» [Там само], де пріоритетною є, звичайно, права рука.

Важливими були небесні створіння й у фіналі людського життя, адже виконували роль провідників у позаземний світ: **Ангел. 2.** *Аби мене ангели до неба взяли, як я що ваше взев. (Іванівці). Жартливо закликає себе такий, що справді взяв щось у иншого [15, III (2), 375].* В гагіографічній традиції ангелів зображали як крилатих потойбічних створінь, котрі легко переміщалися у просторі, чого, безперечно, не могла здійснити земна людина: **Вірити. 32.** *Я би му не вірив, хоть би сторцом з неба злетів. (Гнідк.). Жартливо: хоча б з'явив ся з неба так, як звичайно малюють ангелів, що злітають стоячи, свобідно, а не падуть як звичайне тіло [15, I (2), 226].*

Як посланці Бога ангели ретранслявали його ідею людям, спілкуючись з ними. У лексикографічному збірнику згадано про «ангельський голос (голосок)», який позначає комунікативний ідеал респондентів: **Ангельський. 1.** *Ангельським голосом говорит. (Стрий). Промовляє до серця, лагідно, щиро [15, I (1), 4].* **Говорити. 107.** *Говорит ангельським язиком. (Мик. н. Д.) Знач. ясно, розумно, переконуючо [15, I (2), 357].* Якщо ж зовнішня форма розходилася зі змістом мовленого, то йшлося, зі слів упорядника, про «масноязикового», «облесного... чоловіка»: **Голосок. 1.** *Ангельський голосок, а чортова думка. (Ільк.). Про облесного, масноязикового а зрадливого чоловіка. Пор. Šelak. 40; Zátur. VIII, 498 [15, I (2), 409].* **Слово. 1.** *Ангельські слова, а чортівська думка. (Наг.). Говорять про облесного, а лихого чоловіка. Пор. Le Roux de L. 9 [15, III (1), 117].* Іноді характеристики та означення трансцендентних створінь, які стали символом довершеності, а їхні дії — своєрідним морально-етичним імперативом, розповсюджувалися й на сфери матеріального буття, позначаючи, наприклад, комфорт, зручність: **Сани. 2.** *Саньми ангельська їзда, а дідьча смерть. (Явор.). Саньми легко й швидко їхати, але легко перевернути ся [15, III (1), 58].* **Санна. 1.** *Санна їзда — ангельська їзда, але дідьчий виворот. (Ільк.). Значіне як у Сани 3 [Там само].*

2. Ангели в святописемній традиції. У Святому Письмі ангел (гебр. מַלְאָכִים, (י) — «1) ангел, 2) посланець» [6, 226]; грецьк. ἄγγελος (ὁ чи ἡ) — «1) вісник, посланець, гонець [...]; 2) звістка, новина, повідомлення [...]; 3) ангел NT» [3, I, 18]) — «надприродня чи небесна істота, котра виконує роль Божого посланця», репрезентанта волі Небесного Отця [5, 46]. За своєю природою ангели — «надприродні й безтілесні, хоча можуть набувати тілесного вигляду» [12, 38]. У святописемній літературі маємо близько 300 згадок про ангелів [5, 46], хоча Біблія «не подає конкретної доктрини про ангелів» [13, 3]. На матеріалі згадок у Святому Письмі та доколабіблійній літературі виникла ангелологія (вчення про ангелів), котра розглядає такі питання, як: «1) походження ангелів, 2) служіння ангелів і проблема їхньої свободи та підпорядкування Богові, 3) природа ангелів, 4) кількість ангелів, 5) небесна ієрархія, 6) вшанування ангелів» [10, 41]. Найбільш відомими ангелами у святописемній традиції є Гавриїл та Михаїл, котрі мають титул архангелів (ἀρχάγγελος, ὁ — архангел NT [3, I, 242]) чи князів в ієрархії небесних сил [2, 34].

2.1. Благовісник Гавриїл. У сучасних монотеїстичних релігіях (християнство, юдаїзм, мусульманство) архангел Гавриїл займає одне з провідних місць; «сидить ліворуч Господа» [4, 101], керує чином херувимів, що оточують Божий Престол. Він є «одним з трьох основних ангелів християнства — поряд з Михаїлом та Рафаїлом — і найважливішим з-поміж ангелів в ісламській ангелології» [Там само]. В ісламській традиції «Гавриїл має 140 пар крил, його прирівнюють до Святого Духа; він диктує Коран Мухаммеду» [4, 103]. Варто зауважити, що «в єврейській літературі [...] періоду другого Храму Гавриїл — один з архангелів [...], котрий стоїть перед престолом Господнім [...]. Він є або одним із чотирьох ангелів разом з Михаїлом, Саріїлом (чи Уріїлом) і Рафаїлом [...], чи одним із семи ангелів разом з Уріїлом, Рагуїлом, Михаїлом, Саріїлом (чи Саракиїлом) і Реміїлом» [8, 72].

Ангелонім Гавриїл має чотири контекстуальні реалізації у святописемній літературі: Дан 8: 16; Дан 9: 21; Лк 1: 19; Лк 1: 26. Він є «один з двох ангелів, котрі в Біблії названо на ім'я (другий ангел — Михаїл)» [8, 72]. Згадка про Гавриїла пов'язана з важливими подіями в святописемній історії: «головною функцією Гавриїла є оповіщення [Благовіщення — Г.Т.]» [14, 339]. Зокрема «в книзі Даниїла він пояснює тасмничі видіння і прокування. У Євангелії від Луки він є Божим посланцем та виконує роль старозавітного «Ангела Господнього», сповіщаючи про народження Івана Хрестителя та Ісуса» [Там само]. Давньогебрейський ангелонім מְרַאֵל נְבִיאִים належить до складених теофорних найменувань, бо у своїй структурі містить теонім מַלְאָכִים (El) — одне з імен Бога, що зафіксоване у старозавітній традиції. Учені стверджують, що

онім Гавриїл — «типове архаїчне теофорне імя, що закінчується іменем ханаанського Бога → El, який був, безперечно, ототожнений з Yahweh в гебрейській Біблії» [Там само]. У сучасній біблійнознавчій лексикографічній практиці натрапляємо на нетотожну етимологізацію означеного оніма в різних джерелах, а саме: «євр. Gaḇrī'el — «Божий чоловік» чи «Божа сила» [8, 72]; «євр. Гавріел, «Бог явив свою силу» [2, 179]; «ім'я Гавриїл означає «герой Бога», або «могутній» [4, 101]. Упорядники словника «Dictionary of Deities and Demons in the Bible» зазначають, що це ім'я, як правило, тлумачать «чоловік Бога», однак краще було б ідентифікувати його як: «Бог є мій герой, воїн» [14, 338]. За такої інтерпретації ім'я має будову: גַּבְרִיֵּל (i) — «1. мужчина; 2. герой» [6, 49] + суфікс (personal plural suffix) ך + לֵא (i) — «1. Бог, 2. сила, можливість» [6, 20]. У церковній традиції архангела Гавриїла вважають охоронцем Святого Сімейства. Це, безперечно, пов'язано з його еманациями в Новому Завіті — Благовіщення Марії, з'явлення св. Йосифу і, можливо, Ісусу.

У «Галицько-руських народних приповідках» ми натрапляємо на 10 паремій з онімом Гаврило (Гавриїл, Гавриіл). Здебільшого це антропоніми, котрі вживаються в експресивних мікротекстах паремій: **Гаврило**. 1. *Гаврило, дістанеш у рило!* (Цен.). *Брутальна погроза: дістанеш по щці* [15, I (2), 303]. **Гаврило**. 2. *Гаврило — свинське рило.* (Наг.). *Дразнять хлопця на імя Гаврило* [Там само]. **Гаврило**. 6. *Дістав Гаврило, що му не мило.* (Наг.). *Знач. побили або вилаяли* [Там само]. **Гаврило**. 7. *На тобі, Гаврило, що міні не мило.* (Наг.). *Немилої річи чоловік рад збути ся, хоч би мав при тій нагоді показати ся великодушним і віддати її комусь иншому* [Там само]. **Гаврило**. 10. *Гаврило, з Богом говорило.* (Голови). *Мудрованє* [15, I (2), 226]; див. [15, III (2), 410]. У лексикографічному збірнику І. Франка виявлено паремії, що є прикладами «*ragodia sacra*»: **Гаврило**. 8. *Наш старший брат Гаврило має в руках кадило. Рученьками вимахе, ноженьками підскакує, а ми його величаєм.* (Сквар.). *...має найбільше світло.* (Жидач.). *Стихира про старшого брата Гаврила, варіант дальшого числа* [15, I (2), 303]. **Гаврило**. 9. *Старший брат Гаврило взяв світло і кадило, і за ксьондзом поступає, конов горівки нам дає.* (Пужн.). *...і горівку під пахою, вихваляймо го з собою.* (Пужн.). *Приказка основана на анекдоті про старшого брата Гаврила, який конче хотів, аби його в церкві величали в спеціальній пісні, пор. Етн. Зб. VI, ч. 34* [Там само].

Свята на честь святих архангелів Гавриїла та Михаїла належать до особливо шанованих у системі українських релігійних геортонімів. Собор Архангела Гавриїла припадає на 8.03 (24.03) — для Церкви Західного обряду та на 26.07 (13.07) — для Церкви Східного обряду. У «Галицько-руських народних приповідках» виявлено мікротексти, у яких згадано про вшанування архангела

Гавриїла: **Гаврило**. 3. *Гавриїла — сердите свято.* (Миан.). *Гавриїла архангела, д. 13 липня, час, коли найчастіше бувають громи* [Там само]; **Гаврило**. 4. *Гавриїла, Трискучої Анни і Пантелемона — громові свята.* (Миан.). *Трискучої Анни, мб. Анни Зачатіє, д. 25 липня. Пантелемона, д. 27 липня* [Там само]; **Гаврило**. 5. *Гавриїл завідує громами.* (Миан.). *В переважній частині укр. народа тай у інших Славян спеціальний громовик — Ілля. Пор. Етнол. матер. III, 48* [Там само]. Хоча архангел Гавриїл «вважався володарем блискавок» [11, 85], однак, І. Франко зауважує, що для українців та інших слов'янських народів громовиком був Ілля.

3. Архистратиг Михаїл. Архангел Михаїл — «найзнаменитіший та найвеличніший ангел в християнських, юдейських та мусульманських переказах» [4, 237]. Для християнської ангелології немає «важливішого ангела за Михаїла. Його вшановують нарівні зі святими та називають «Князем небесного воїнства» [4, 240]. Й «для юдеїв Михаїл був найвищим з-поміж ангелів і представником Бога» [9, 915]. В апокрифічній літературі його називають другою після самого Бога важливою особою. Давньогрецький онім מִיכָאֵל «має халдейське походження» [4, 237], належить до теофорних біблійних імен і означає: «хто як Бог?» [2, 587], «той, хто подібний до Бога» [4, 237]. Учені припускають, що ангелонім Михаїл може бути пов'язаний з теонімом Мікал (Mical — ханаанський бог), котрий «утворився від кореня uk'l» [14, 569]; формант «alef» додали згодом задля того, щоб «привести у відповідність до імен інших ангелів, які часто закінчуються на «-el» [Там само]. В ангелологіях архангел Михаїл — «воїн, священник, захисник, цілитель і охоронець. [...] Він також виконує функції Ангела Смерті» [4, 238], тобто є провідником новопомерлих душ в потойбіччя. У «Галицько-руських народних приповідках» знаходимо паремію, яка, зі слів упорядника, пов'язана з етимологізацією імені архангела: **Бог**. 340. *Хто як Бог!* (Наг.). *Біблійне реченє, що перейшло в назву наймогутнішого ангела (Mi-cha-el); пор. нім. Wand. II, 93 (Gott 2243)* [15, I (1), 88]. У святописемній літературі бібліонім Михаїл має 14 контекстуальних реалізацій, однак лише в 5 контекстах іменує ангела: Дан 10: 13; Дан 10: 21; Дан 12: 1; Юда 1: 9; Ап 12: 7. У сучасній бібліїстиці «численні згадки в Писанні «Ангела Ягве» та «Ангела Господнього» інтерпретують як такі, що вказують на Михаїла» [4, 238]. У довоколаблійній літературі архангела Михаїла називають архистратигом — ἀρχιστρατήγος («ἀρχι- префікс зі значенням головний, старший» [3, I, 243] «στρατήγος, ὁ 1) [...] (головно)командувач, полководець [...]»; 2) командувач сухопутними силами [...]»; 3) командувач піхотою [...]»; 4) правитель [...]»; 5) (в Афінах) стратег [...]»; 6) стратег (член вищої ради об'єднання грецьк. держав [...]); 7) (в Римі) консул [...]»; 8) начальник чи наглядач [3, II, 1511]), що є титу-

лом головнокомандувача в Давній Греції та епітетом архангелів, полководців ангельських сил.

У корпусі «Галицько-руських народних приповідок» І. Франка виявлено 11 паремій з онімом Михайло (Михаїл, Міхайло, Михавко, Міхал), де 5 з них пов'язані з найменуванням ангела. У давньоукраїнській мовно-культурній спадщині святий Михайло — персонаж численних житійних оповідей. Як уже зазначалося, у Церквах Східного та Західного обрядів поряд з господніми (христологічними) та богородичними (маріологічними) святами окрему увагу зосереджено на вшануванні святих ангелів. З особливим пієтетом віряни вшановують архистратига Михаїла, а саме: 29 вересня — свято на честь чуда архистратига Божого Михаїла в Колосах (Хонах), а 8 (21) листопада — Собор святого Архистратига Михаїла. Архангел Михайло, за свідченнями респондентів, є покровителем грому: **Михайло**. 1. *Бодай ті св'ятий Михайло поразив!* (Наг.). *Св. Михайло — патрон громів* [15, II (2), 396]. Можливо, така інтерпретація пов'язана зі згадкою про так зване «Михайлове чудо», що трапилося в Фригійських Хонах (мала Азія), де архангел врятував храм від зруйнування водою. Небожитель громовим ударом розбив скелю, відвернувши водянні потоки від церкви [4, 241—242]. У лексикографічному збірнику І. Франка виявлено 4 мікротексти, у котрих згадано це диво: **Михайло**. 2. *Виглядає, як Михайлове чудо.* (Коб.). *Михайлове чудо, св'ято, припадає на день 19. вересня. Говорять про поганого або переляканого чоловіка* [15, II (2), 396]; **Виглядати**. 14. *Вигльидає, як Михайлове чудо.* (Наг.). *Є в календарі св'ято (д. 6 вересня), та в нар. мові чудо значить також поганій, огидливий чоловік, пор. початок пісні: «Угу на тя, чесне чудо, угу на тя, угу!»* (Лол.) [15, I (1), 159]; **Чудо**. 5. *Чудо Михаїла.* (Гнідк.). *Окрик при дивній, незвичній пригоді. Натяк на церковне св'ято, Михайлове чудо, що припадає на день 19. Вересня* [15, III (2), 325]; **Спати**. 30. *Снав бим видіи і на тер-*

ню. (Наг.). *Говорить чоловік, що не дбає про вигідне спанє, аби тільки заснути. Може маємо тут натяк на аскета Архипа в оповіданні про Михайлово чудо в Хонах* [15, III (1), 156].

Також у «Галицько-руських народних приповідках» ми натрапляємо на 7 паремій з широко вживаним в українському іменнику онімом Михайло, що трапляються в різних за своєю експресією мікротекстах: **Михавко**. 1. *Михавку, лыгай на лавку.* (Наг.). *Казали гайдуки ладячи ся бити Михавка* [15, II (2), 396]; **Михайло**. 3. *Михайло всім людьом потихайло.* (Наг.). *Несамостійний, потульний чоловік* [Там само]; **Михайло**. 4. *Михайло розпухайло, хтів ся женити, єдну жінку печи, а другу варити.* (Лол.). *Про жорстокого, немилосердного чоловіка* [Там само]; **Михайло**. 5. *Михайло, їв би-с борцу? — Ни файно. — А пирога? — Хоть би й два. — А дівчина? — Ба, ба, ба.* (Кольб.). *Приговорюють парубкови, що рад би оженити ся* [Там само]; **Михайло**. 6. *Міхал на свини їхав, свиня зверещыла, Міхала вбісцьыла.* (Джурич). *Дразнять хлопця Михайла* [Там само]; **Михайло**. 7. *Як би не Михайло, то бим сі не вбирала файно.* (Наг.). *Говорить дівчина, що подобала собі якогось Михайла. Слово «файна» занесено до Галичини Німцями кольоністами і приняло ся скрізь у народніх масах* [Там само]; **Михайло**. 8. *«Як ся звеи?» — «Михайло». — «А робити хочеш?» — «Нехай но!» — «А борцу?» — «Не хочу». — «А пирога?» — «Хоть би й два.»* (Льк.). *Говорять про лінивого до праці, а ласого на добру їду, пор. ч. 5* [Там само].

Висновки. Паремії “Галицько-руських народних приповідок” І. Франка, що містять у своїй структурі сакральні елементи, репрезентують важливий фрагмент мовної картини світу українців. У розвідці ми проаналізували 40 приповідок у 19 тематичних групах, що містять згадку про ангелів, котрі стали важливим компонентом релігійного та соціокультурного буття українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бертран П.-М. Зеркальные люди. История левшей. / Пьер-Мишель Бертран; [пер. с франц. К. Щербино]. — М. : Новое лит. обозр., 2016. — 304 с.
2. Библиейская энциклопедия Брокгауза. / [Авт.-сост. Ф. Ринекер, Г. Майер]; [пер. с нем. В. М. Иванова и др.]. — Кременчуг, 1999. — 1088 с.
3. Древнегреческо-русский словарь / [авт.-сост. И. Дворецкий] : в 2 т. — М. : Гос. изд-во иностр. и национ. словарей, 1958. — Т. 1, 2. — 1904 с.
4. Энциклопедия ангелов. / [Сост. Р. Э. Гуили]; пер. с англ.: Ю. Р. Соколова. — М. : Вече, 2008. — 416 с.
5. Евангельский словарь библейского богословия. / [Под ред. У. Элуэлла]; пер. с англ. В. Н. Гаврилова. — СПб. : Библия для всех, 2000. — 1232 с.
6. Иврит-русский словарь. / [Ред. д-р Б. Подольский]. — Тель-Авив : Рольник ; М. : Русский язык, 1992. — 400 с.
7. Народна культура українців. Життєвий цикл людини : історико-етнологічне дослідження у 5 т. / [Наук. ред. М. Гримич]. — Т. 1. Діти. Дитинство. Дитяча субкультура. — К. : Дуліби, 2008. — 399 с.
8. Новый Библиейский словарь : Ч.1. Библиейские персонажи / [пер. с англ. Ю. Аржанов и др.]. — СПб : Мирт, 1999. — 440 с., ил.
9. Новый лингвистический и экзегестический ключ к греческому тексту Нового Завета. / [Сост. К. Л. Роджерс-младший, К. Л. Роджерс III]; [перев. с англ. О. А. Рыбаковой]. — СПб. : Библия для всех, 2001. — С. 240.

10. Религиоведение. Энциклопедический словарь / [Под ред. А. П. Забияко и др.]. — М. : Академический проект, 2006. — 1255 с.
11. Скуратівський В. Вінець. — К. : УСГА, 1994. — 231 с.
12. Словарь библейских образов / [Под общ. ред. Л. Райкена и др.]; пер. с англ. Б. А. Скороходова. — СПб. : Библия для всех, 2005. — 1423
13. Lockyer H. All the Angels in the Bible / Herbert Lockyer. — Massachusetts : Hendrickson Publisher, Inc., 1995 — 175 p.
14. Dictionary of Deities and Demons in the Bible. / [Edited by Karel van der Toorn, Bob Becking, Pieter W. van der Horst]. — 2-nd ed. — Leiden — Boston — Köln : Cambridge U.K., 1999. — 960 p.
15. Галицько-руські народні приповідки / [Зібрав, упорядкував і пояснив Др. Іван Франко]. — У 3-х томах (6-и книгах). — Львів, 1901—1910.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Вербовець Т. — с. тербовельського пов.; Гнідк. — Михайло Гнідковський; Жидач. — Жидачів, містечко жидачівського пов.; Ільк. — Григорій Ількевич; Коб. — Кобиловолоки, село тербовельського пов.; Кол. — Коломия, містечко коломийського пов.; Кольб. — Оскар Кольберг; Комар. — Комарно, містечко рудецького пов.; Лім. — Лімна, село турецького пов.; Лол. — Лолін, село долиньського пов.; Мик. н. Д. — Миколаїв над Дністром, містечко жидачівського пов.; Мшан. — Мшанець, село старосамбірського пов.; Наг. — Нагуєвичі, село дрогобицького пов.; Папір. — Папірня, село тербовельського пов.; Пужн. — Пужники, село бучацького пов.; Сквар. — Скварява, село жовківського пов.; Цен. — Ценів, село коломийського пов.; Явор. — Яворів, містечко яворівського пов.

Halyna Tymoshyk

Angels' denominations in the microtexts of Ivan Franko's «Galician-Ruthenian folk proverbs»

Summary. The paper examines wise sayings from the lexicographic collection “Galician-Ruthenian Folk Proverbs” by I. Franko in what concerns the sacral sphere. It analyses, in particular, microtexts containing a direct or an indirect mention of angels or their denominations. Angelic denominations constitute a separate component of the well-spread hagionymic system in Ukrainian. Celebrations in honor of the archangels Gabriel and Michael are particularly revered among believers in Ukraine.

Key words: wise saying, microtext, proverbial microtext, angelic denominations (angelonyms), hagionyms, georthonyms.

Одержано 14.06.2016 р.